

8xBERG2012

4. koncert cyklu

OPEN STRINGS | nová perspektiva

pondělí 11. června v 19.30

České muzeum hudby

(Karmelitská 2/4, P1)

PARTNEŘI

Ministerstvo kultury ČR, Magistrát hl.m. Prahy, Nadační fond Avast, Partnerství OSA, Open Society Fund Praha, MČ Praha 1 a Nadace ČHF

Mediální partneři: Literární noviny, časopis Sanquis, ČRo 3 – Vltava, Radio 1

DĚKUJEME VŠEM JEDNOTLIVCŮM, KTEŘÍ NÁM POMÁHAJÍ

DÁRCI: Martina a Radvan Bahbouhovi, RNDr. Ondřej Jäger, RNDr. Jiří Kessler, Eva a Norman Ridenourovi

ANDĚLÉ: Věra Babišová, Eva a Tonda Blomannovi, Jan Brázda, AK Anna Císařová & Peter Babiš, Radvan Bahbouh, Martina Čápková, Valerij Durdil, Dominik Dvořák, Josef Dvořák, Pavel Dvořák, Rut Fialová, Irena Fürbachová, Jiří Hajdyla, Ondřej Holas, Aleš Janíček, Martina Kaňková, Jiří Kessler, Jitka Kloučková, Šimon Kočí, Ivana Kolářová, Johana Kratochvílová, Maja Madarová, Ondřej Mayer, Daniel Mikolášek, Alena Miltová, Pavel Moc, Martin Pavala, Kateřina Plevová, Marek Prchal, Barbora Prošková, Michael Romanovský, Michaela a Howard Sidenberg, Lucie Silkenová, Petr Somol, Lukáš Trnka, Pavel Trnka, Jan Trojan, Pavel Trojan Jr., Petr Venkrbec, Michaela Volfová, David Zábranský a Jan Zázvůrek...

OPEN STRINGS | nová perspektiva

Iannis Xenakis

Analogique A+B

Jan Šikl

O smyslu věcí (světová premiéra)

Lepo Sumera

Musica profana

--- přestávka ---

Louis Andriessen

Symfonie pro prázdné struny / Symphony for open strings

Orchestr BERG

Alexej Aslamas (koncertní mistr), Kristian Vacek, Anna Sommerová, Midori Hayashi - 1. housle

Slavomír Hořínský, Ondřej Hás, Pavla Michalová, Anna Bartoňová - 2. housle

Martin Adamovič, Ilia Chernoklinov, Lenka Bosnovičová - violy

Jan Pech, Štěpán Drtina, Petr Janek - violoncella

Tomáš Otevřel, Marek Lustig, Rostislav Tvrdík - kontrabasy

Peter Vrábek - dirigent

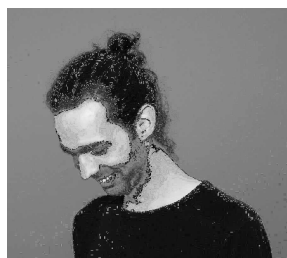
Vznik a premiérové uvedení novinky Jana Šikla podpořil Nadační fond Avast.

Iannis Xenakis (29. 5. 1922, Braila – 4. 2. 2001, Paříž) je považován za významného nezařaditelného radikála evropské poválečné avantgardy a průkopníka elektronické a počítačové hudby. Největším přínosem v Rumunsku narozeného Řeka, který většinu života prožil v Paříži, je rozvoj zvukových možností hudby v rámci jeho konceptu matematické aplikace přenosu umělecké výpovědi z jednoho uměleckého druhu do jiného, tzv. meta-art. V Athénách vystudoval techniku a během 2. světové války se zúčastnil partyzánského odboje, následkem zranění přišel o oko. V období občanské války byl činný ve studentském hnutí ELAS. V roce 1947 se mu podařilo uprchnout do Paříže, kde se stal členem ateliéru světově proslulého architekta Le Corbusiera. Hudba byla zpočátku jeho zálibou. Teprve po setkání s předními francouzskými

skladateli (Arthur Honegger, Darius Milhaud, Olivier Messiaen) si doplnil vzdělání na pařížské konzervatoři a nějaký čas pracoval v elektronickém studiu Pierra Schaeffera. Právě s podporou Oliviera Messiaena začal uvažovat o netradičním přístupu ke zvuku – bez použití tradičního skladatelského řemesla, tak jako vzniká stavba. Zaznamenával různé tvary na milimetrový papír a pak je převáděl do standardní notace. Důležitý vliv na něj měl také německý dirigent Hermann Scherchen, významný propagátor hudby 20. století. Během 50. let dospěl Xenakis k metodě zvané stochastická hudba, která se váže k matematickému oboru, jenž zkoumá nahodilý nebo nepravidelný pohyb částic. Orchester byl pro něj to co pro vědce oblak plynu. Prvním významným Xenakisovým počinem byla skladba *Metastasis* (1954), vytvořená v souvislosti s jeho prací na designu pro pavilon firmy Philips na světové výstavě v Bruselu (1958). Dílo hudebníka se stalo východiskem pro dílo výtvarníka a naplněním myšlenky transferu umělecké výpovědi prostřednictvím matematické aplikace do jiného uměleckého druhu. Na přelomu 50. a 60. let komponoval často s využitím uměle vytvořených zvuků, takže finálním výsledkem byly magnetofonové záznamy. Přesto však nezůstal „laboratorním“ skladatelem. Úvahy nad tím, jak zapůsobit na nezasvěcené posluchače, inspirace antickou kulturou (dramatem) a lidovou hudbou ho v průběhu dalších let přivedly k relativizaci původního konceptu. Nakonec dospěl k chápání díla jako mnohvrstevnatého celku a ke zdůrazňování odlišnosti jednotlivých uměleckých druhů včetně nenapodobitelnosti jejich vyjadřovacích a výrazových schopností. K nejvýznamnějším Xenakisovým skladbám náleží *Médea* – scénická hudba na Senekův text (1967), *Persepolis* pro světlo a zvuk (1971) a *Kassandra* pro baryton a bicí (1987).

Analogique A + B pro devět smyčců a magnetofonový pás tvoří dvě krátké (necelých 7 min.) neoddělitelné skladby z let 1958 – A (3 housle, 3 violoncella, 3 kontrabasy) a 1959 – B (mgf pás). Dílo pochází z prvního období studené války a současně se formujícího západoevropského ekonomického a politického společenství. Je odrazem jak všeobecných uměleckých tendencí evropské hudby, tak Xenakisova tvůrčího vývoje. Skladatelé se tehdy ve jménu účasti na kosmopolitní konverzaci vzdávali národních kulturních charakteristik a inspirovali se exaktními vědami. Archaické či neoklasicismus připomínající názvy skladeb vystřídal kvazi odborně až vědecky znějící výrazy. Vše se odehrávalo pod heslem svobody a osvobození skladatele od většinového vkusu společnosti a médií. Xenakis zde použil již zmíněnou stochastickou metodu, spojenou rovněž se jménem ruského matematika Markova. Hudební materiál včetně tónových parametrů *Analogique A* byl vybrán statistickým postupem, struktura *Analogique B* je totožná s *A*. Pro dnešního posluchače je dílo zajímavé především konfrontací akustických a uměle vytvořených zvuků. I přes matematicko-vědecký základ nehraje tato skutečnost při poslechu žádnou roli – hudba působí spontánně a jejím jediným smyslem je vyvolat emoce a zaujmout.

Jan Šikl (* 30. 8. 1984, Praha) se začal skladbě věnovat na Konzervatoři Jaroslava Ježka. V současné době je žákem Otomara Kvěcha na Pražské konzervatoři, zároveň studuje hudební vědu na FF UK. Kromě klasické skladby se jako aktivní hudebník a skladatel věnuje nujazzu (kapela Soliloqui, klávesy) a worldmusic či tradiční hudbě (kapela Korjen, bicí) ale zajímají jej a zkouší i jiné styly, podobně jako hudbu scénickou a filmovou. Inspiraci hledá nejčastěji v severském jazzu, elektronické hudbě a evropském minimalismu.

Ve volném času se nesystematicky věnuje intuitivnímu hledání smyslu života.

Skladba **O smyslu věcí** (2012) mě nutila přemýšlet, jaký význam mají vlastně při psaní moje záměry. Říkal jsem si (a to neplatí jen pro ono psaní), že i když věci nejsou zrovna tak, jak jsem je plánoval, vše je na nejlepší cestě ke svému smyslu. Zdá se... Pokaždé si tím ale nejsem jistý a často si to uvědomuju až zpětně. Podobně zpívá Václav Koubek "Milujme, co přichází a ne to, co jsme si přáli" - tenhle verš ve mně při psaní zarezonoval zvláštním způsobem. Nakonec jsem si říkal, že nejlépe asi je, když naslouchám, jsem otevřený a dělám vše dle svého svědomí nejlíp, jak dokážu. To mi dává smysl. Často mi to nejde. Snad název nevyznívá příliš rozumbradovsky, neměl jsem ambice tvořit novou kosmologii. Spíš jsem chtěl říct, v jakém subjektivním světě ta hudba vznikla, formou,

jakoby vyprávěla nějaký abstraktní příběh. Zvuková stopa použitá ve skladbě sestává z materiálu, který jsem převážně nahrál na klavír. Doufám, že jsem tak zúročil odchozená léta do ZUŠ.

Jan Šikl

Lepo Sumera (8. 5. 1950, Tallinn – 2. 6. 2000, Tallinn) náleží vedle Arvo Pärta a Erkki-Sven Tüüra k nejznámějším estonským skladatelům současnosti, a to v oblasti symfonické, elektroakustické i počítačové hudby a multimediálních žánrů. Napsal také řadu vokálních a komorních skladeb i množství filmové a scénické hudby. Nejdříve se začal učit hrát na akordeon. Ke komponování přivedl Sumeru skladatel Veljo

Tormis, na akademii (1968–1973) pokračoval pod vedením Heino Ellera a Heino Jürisalu. V letech 1971–1980 byl zaměstnán v estonském rozhlasu, který byl pro něj stejně jako pro Pärta důležitou branou v poznávání západoevropské hudby. Upozornil na sebe začátkem 70. let orchestrální prvotinou *In memoriam* a postupně vyzrál v originální osobnost s neortodoxním a velmi individuálním přístupem k soudobým skladatelským technikám i žánrům – dodekafonií počínaje a rockem konče. Na přelomu 70. a 80. let si prohloubil vzdělání postgraduálním studiem na Moskevské konzervatoři jako žák Romana Lebeděva. To již (od r. 1978) vyučoval kompozici na Estonské hudební akademii (do r. 2000). Díky perestrojce a politickému uvolnění na konci 80. let uplynulého století získal přístup i na proslulé kurzy Nové hudby v Darmstadtu (1988, 1989). V období „Zpívající revoluce“, v podstatě nenásilného převratu, který vedl k obnovení suverenity jednotlivých pobaltských států, se stal na několik let ministrem kultury (1988–1992). Po odchodu z vysoké politiky byl zvolen předsedou organizace estonských skladatelů. Následující studijní pobyt v Karlsruhe (1994), kde se věnoval elektronické hudbě, inspiroval Sumeru k založení Studia elektronické hudby při akademii v Tallinnu. Těžiště tvůrčího zájmu tohoto vzácně univerzálního autora představoval orchestr, který mu umožnil uplatnit smysl pro využití barev i vytváření rozsáhlých formálních oblouků. Jeho tvorba, obsahující jevištní, orchestrální, vokálně-instrumentální, koncertantní i komorní díla, je hrána po celém světě. Ke známým Sumerovým dílům náleží (také vzhledem k jeho náhlému úmrtí) multimediální skladba *Heart Affairs* (1999), která pracuje mj. s elektronicky upravenými zvuky lidského srdce. Zmiňována je také vtipná Houbová kantáta (*Seenekantaat*, 1978) zhudebnující latinské názvy hub, či violoncellový koncert z pozdního období (1988/89).

I když za nejvýznamnější Sumerova díla je v oblasti symfonické hudby považováno šest symfonií z posledních dvou desetiletí autorova života, pominout nelze ani několik dalších orchestrálních kompozic. K nim patří také **Musica profana** pro smyčcový orchestr. Nedlouhá (ca 11min.) jednovětá kompozice vznikla pouhé tři roky před skladatelovou smrtí. Jedná se tedy o autorovo pozdní, vyzrálé dílo, v němž jsou patrné všechny hlavní rysy jeho tvorby, tj. smysl pro zvukovou barevnost, energický rytmus, dramatickou výstavbu a schopnost vytvoření působivé atmosféry. Nepřeslechnutelné jsou také inspirační podněty hudbou minulosti (barokní *concerto grosso*) či prvky minimalismu (krátké melodické úseky, repetitivnost). Skladba měla premiéru 12. 4. 1997 v Tallinnu v podání Tallinnského barokního orchestru.

Holandaň **Louis Andriessen** (* 6. 6. 1939, Utrecht), jediný významný evropský minimalista, na sebe upoutal pozornost mj. levicově orientovanými postoji a společensky angažovanými akcemi. Jeho hudba se dotýká mnoha témat: umění, politiky, filosofie, hudby současnosti i minulosti. Narodil se v hudebně založené rodině významného skladatele a varhaníka Hendrika

Andriessena (1892–1981), který mu poskytl základy hudebního vzdělání. Po absolvování konzervatoře v Haagu byl několik let žákem Luciana Beria (1962–1963 Milán, 1964–1965 Berlín). Po návratu do Amsterdamu se rychle stal jednou z nejvýraznějších osobností místní scény. Jeho hudbu ovlivnil jazz, americký minimalismus a Igor Stravinskij. Zajímal

se o vše, co na hudbu působí – společnost a politiku. V roce 1969 měla premiéru opera *Reconstructie* (Obnova), kterou napsal ještě spolu s několika dalšími kolegy. Toto hudební divadlo v sobě mísí prvky vysokého umění s popkulturou. Mělo za cíl vyprovokovat vznik nového, sociálně angažovaného života. Andriessen byl přesvědčen, že hudba se může obrodit pouze tehdy, pokud dojde k proměně způsobu jejího provozování. Proto odmítá konvence symfonického orchestru a rád kombinuje nástroje klasického instrumentáře s těmi, které se v něm běžně nevyskytují (saxofon, kontrabasový klarinet, cimbál, elektrická kytara, baskytara, syntezátor). V r. 1972 založil ansámbl *De Volharding* (Vytrvalost), který sdružoval hudebníky ovládající jazz i klasickou hudbu. Na volně přístupných, tzv. inkluzivních koncertech (trvaly až devět hodin) zněla hudba všeho druhu: avantgardní, středověká, jazz i pop. Světovou proslulost přinesla Andriessenovi skladba *De Staat* (Ústava, 1976) pro čtyři ženské hlasy a orchestr na texty z Platónovy Ústavy. Tento významný příspěvek do debaty o vztahu hudby a politiky zazněl v Praze r. 2002 za přítomnosti autora. S hudbou amerických minimalistů (Terry Riley, Steve Reich) ho sblíží pravidelný pulz a užití repetitivních modelů. Jinak ale Andriessen tvář amerického minimalismu vědomě problematizuje a vytváří originální, dramatictější a energičtější styl, který formou koláží a citací odkazuje k evropské hudební tradici. V 80. letech se skladatel zaměřil více na hudební problémy, významným dílem tohoto období je *De Tijd* (Čas) pro ženský sbor a orchestr na texty sv. Augustina (1981), v němž znovu použil osvědčené postupy. Pozoruhodným dílem je starší *Hoketus* (1977) inspirovaný technikou užívanou ve středověku, ale i v mimoevropských kulturách: na průběhu melodické linky se podílí více hlasů, které neznějí současně, ale předávají si jednotlivé tóny či skupinky. Tento způsob komponování je součástí Andriessenova hudebního vyjadřování dodnes – např. v *Haags Hakkuh* (2008) „hoketují“ party sólových klavírů (přitom teoreticky by skladbu mohl zahrát jeden pianista).

Jednovětá ***Symphony for Open Strings*** (Symfonie pro prázdné struny, 1978, ca 28 min.) vznikla jako svérázné „cvičení“ budoucích profesionálů v souborové hře. Orchester tvoří 12 instrumentálních hlasů (housle 1-5, violy 1,2, violoncella 1-3, kontrabasy 1,2). Každý z nich používá při hře pouze své čtyři prázdné struny. Díky kombinaci originálně znějících a níž nebo výš naladěných strun však dohromady disponují všemi chromatickými tóny v rozsahu téměř čtyř oktáv. K tomu, aby zazněla vícetónová řada, je však zapotřebí stejného počtu hráčů. Dílo tvoří různě velké (převážně malé) buňky, které se několikrát opakují. Skladba je dokladem Andriessenova ambivalentního přístupu k orchestru – používá symfonickou techniku, ale jeho orchestr „prázdných strun“ zní zcela jinak.

Orchester BERG je špičkové mladé těleso, které přináší svěží vítr na českou hudební scénu – uvádí divácky atraktivní a inovátorské projekty, soustřeďuje se na uvádění současné hudby a hudby 20. století. Tu kombinuje například s divadlem, filmem, baletem, pantomimou, videoartem apod., vystupuje často mimo tradiční sály. Prostřednictvím objednávek nových děl u českých skladatelů především mladé generace pomáhá vytvářet nové hodnoty a investuje do budoucnosti hudby a umění. Má na svém kontě desítky světových premiér a ještě více českých premiér světových skladatelů. Ke koncertní činnosti orchestru patří vystoupení na mezinárodních festivalech a významných domácích pódii. Spolupracuje s baletem Národního divadla (*Ibbur*, *Zlatovláska*). Vedle mnoha záznamů pro Český rozhlas, na CD nebo k pořadu pro Českou televizi se Orchester BERG prezentuje i na DVD s live nahrávkou baletu *Zlatovláska* (Supraphon). K nejvýznamnějším projektům z poslední doby patří hudebně divadelní inscenace *Schwarz auf Weiss* (Černé na bílém) německého skladatele a divadelníka Heinerja Goebbelse, živý doprovod Dreyerova německého filmu *Utrpení Panny orleánské* hudbou litevského skladatele Broniuse Kutavičiuse nebo loňský scénický koncert *timING* na Nové scéně Národního divadla, kde bylo mj. uvedeno v české premiéře legendární dílo Györgye Ligetiho *Poème symphonique* pro 100 metronomů.

Peter Vrábel (* 3. 6. 1969, Žilina) je slovenský dirigent, který žije a pracuje v Praze. V roce 1995 založil orchestr Berg a určil jeho hudební směřování – díky němu je dnes tento orchestr oceňován jako jedinečný interpret hudby 20. století a hudby soudobé. Spolupracuje se soudobou českou skladatelskou špičkou a vytváří inspirativní tvůrčí prostor pro vynikající umělce mladé generace. Je držitelem Ceny Gideona Kleina. V roce 2010 získal od České hudební rady / UNESCO ocenění za zásluhy o kvalitu a šíření české hudby.

CO SE DĚJE V BERGU...

METRONOMY OPĚT NA SCĚNĚ a TENTOKRÁT STEREO!

V září se uskuteční dvě představení mimořádného projektu TIMING, na kterém Orchestr BERG spolupracuje s tanečnicí DekkaDancers a Novou scénou Národního divadla. Představením budou předcházet happeningy na Piazzettě Nové scény a v prostorách Českého rozhlasu.

TIMING

... koncert pro 8 tanečníků, 100 metronomů, 2 sólisty a orchestr

18. a 19. září ve 20h | Nová scéna

Orchestr BERG & Dekka Dancers

Peter Vrábel – dirigent, Irvin Venyš – klarinet, Barbora Sojková – soprán

režie: Petra Tejnorová / choreografie: DekkaDancers

MÁTE METRONOM? ANGAŽUJTE HO!

Pokusíme se společně o neobvyklý rekord – shromáždit **dvě stovky** metronomů a uvést v rámci happeningů slavnou Ligetiho skladbu pro 100 metronomů ve **STEREO VERZI!**

HLEDÁME TAKÉ PADESÁTKU DOBROVOLNÍKŮ PRO HAPPENINGY

Stojíte o originální zážitky? Jediné, co potřebujete, je pár hodin času a chuť.

Protože Ligetiho koncept Poème symphonique vyžaduje spuštění všech metronomů najednou, potřebujeme pomoc. A proto hledáme dobrovolníky, kteří mají chuť přidat se k nám do týmu.

neděle 2. září*, Piazzetta Nové scény

úterý 11. září v 19h*, Český rozhlas – podzemí

* oba termíny jsou předběžné a budou potvrzeny do 15. června

BERG CHYSTÁ KLUB PRO PŘÁTELE A FANDY!

Jako členové klubu získáte pozvání na lákavé akce, setkání se zajímavými lidmi a další bonusy. Váš příspěvek přímo podpoří činnost Orchestru BERG. Zahajujeme již brzy – těšit se můžete po letních prázdninách.

Máte nápad na originální název klubu? Získejte roční členství!

Hledáme hravý název, který může například reflektovat činnost Orchestru BERG (popularizace současné hudby) nebo činnost klubu jako jeho podpůrné organizace, může také zajímavým způsobem použít jméno Orchestru BERG... Fantazii a hravosti se meze nekladou. Nejlepší nápad odměníme ročním členstvím v klubu. Zatím vede naše andělka Johana, která dala k dobru název BERGang.

Nápady můžete posílat v jakémkoliv množství do 30. června.
email: katerina@berg.cz, sms: 731 151 536 (Kateřina Košťálová)

SRDEČNĚ ZVEME NA DALŠÍ KONCERT CYKLU 8xBERG2012

HYMNY & ÓDY

pondělí 24. září v 19.30 | Velký sál Hlaholu

(Masarykovo nábř. 16, Praha 1)

Vojtěch Esterle – Tři kánony (světová premiéra)

Julian Anderson – Past Hymns

Arthur Honegger – Hymnus pro smyčcový ansámbl

Arnold Schönberg – Óda na Napoleona

Brian Caspe – hlas

Orchestr BERG & dirigent Peter Vrábel

Vznik a premiérové uvedení novinky Vojtěcha Esterleho podpořil **Nadační fond Avast** v rámci programu Patron pro premiéru.

PATRON PRO PREMIÉRU 2013!

BUĎTE SPOLU S NÁMI PRŮKOPNÍKY NOVÉHO ZPŮSOBU PODPORY UMĚNÍ – STAŇTE SE PATRONEM NOVÉHO DÍLA!

Váš dar přímo podpoří vybraného mladého skladatele a premiérové uvedení nového díla v roce 2013. Svoji premiéru můžete věnovat darem někomu z Vašich blízkých. Nebo se domluvte na společném patronství s přáteli!

CO NA VÁS ČEKÁ?

UNIKÁTNÍ ZÁŽITEK

- patron a jeho hosté mají přístup na vybranou zkoušku orchestru

A DALŠÍ BONUSY

- vstupenky s rezervací
- partitura s podpisem skladatele
- fotografie a CD se záznamem koncertu
- CD NUBERG se všemi novými díly sezóny 8xBERG2012

Patron je zmíněn na pozvánkách, v programové brožuře, na internetu – ve speciální sekci věnované dárcům a také na stránce koncertu atd. Patron je také dále zmiňován v souvislosti s dílem i v rámci soutěže NUBERG na CD i poslechovém webu.

dar jednotlivce: 25 000 Kč / dar společnosti: 50 000 Kč

Dary našemu občanskému sdružení lze odečíst z daňového základu.

V případě dotazů bez obav kontaktujte slečnu Kateřinu Košťálovou.

T: 731 151 536, E: katerina@berg.cz

TĚŠÍME SE NA VÁS!

Texty: PhDr. Jarmila Tauerová a Eva Kesslová

Korektura: PhDr. Alena Miltová